

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE - XIV : HET ZEELIEDEN-GEDENKTEKEN
OP DE ALBERT I-PROMENADE (1953-1954)

Tot in de Tweede-Wereldoorlog stond op de uitsprong van de Albert I - Promenade ter hoogte van het Zeeheldenplein een vuurtoren die in 1772 in gebruik werd genomen (architect DEWEZ). U ziet die vuurtoren trouwens op de omslag van vorige nummers van uw tijdschrift.

Deze vuurtoren werd in de oorlog 40-45 gesloopt en plannen voor een zeelieden-gedenkteken op dezelfde plaats namen vaste vormen aan.

Het was beeldhouwer Willy KREITZ die, na een prijskamp onder beeldhouwers, met de opdracht belast werd. Voor de toewijzing van de opdracht werd een prijskamp onder beeldhouwers uitgeschreven. Het reglement bepaalde expliciet de localisatie voor het monument - de plaats van de oude vuurtoren - alsook dat de 4 zeevaartcategorieën, nl. visserij, koopvaardij, marine en nationale zeevaart er op een figuratieve wijze in gesymboliseerd dienden te worden.

Mijn zegsman, zelf beeldhouwer, beweert dat de wedstrijd doorstoken kaart was : KREITZ moest en zou de opdracht krijgen ten gevolge van politiek, vriendjespolitiek, de economisch-maritieme belangen die erg met elkaar verstrengeld waren.

De plannen en maquettes dienden ingediend te worden in het "Kanon-hotel"; van de bepaling in het reglement dat het publiek de maquettes zou kunnen komen keuren, kwam niets in huis. De maquettes varieerden van oubollige academische ontwerpen tot vuurtorenconstructies en voor die tijd erg moderne zeken. In een eerste sessie weerhield de jury geen ontwerp. In een tweede kwam KREITZ dus uit de bus, al voldeed zijn ontwerp helemaal niet aan de gestelde eisen.

Maar dat doet gelukkig niets af van het uiteindelijke resultaat, want m.i. is het zeeliedengedenkteken één van de merkwaardigste monumenten die ik ken, en dan niet enkel op lokaal vlak.

Er is op de eerste plaats het dubbel aspect van het monument : onderaan, richting stad, de ingetogen matroos die zijn omgekomen collega's herdenkt. Bovenop het monument, de stoere matroos die vastberaden, hoofd omhoog, de zee en winden lijkt uit te dagen.

En dat brengt me tot een tweede argument waarom ik het beeld zo goed vind : wanneer de wind, bij storm, uit het westen waait, komt de matroos die pal boven op het monument staat, werkelijk indrukwekkend over : hij trotseert als het ware onvervaard de stormwinden : de elementen dragen hier dan bij tot het totaal-effect. En dat is een geniale vondst van KREITZ geweest.

In den beginne sierden nog enkele ontladen zeemijnen het monument. Deze werden in de zestiger jaren verwijderd.

Het monument werd in de loop van 1953 opgetrokken. Het duurde echter nog vele maanden eer de stoere zeebonk bovenop het monument afgewerkt raakte en zijn plaats innam. Vandaar dat we op sommige prentkaarten een "onthoofd" zeeliedenmonument zien.

X X X

Denijs PEETERS bezong het Zeeliedenmonument van KREITZ aldus in zijn monografie over de kunstenaar :

"Wie aan de monumentaliteit in de skulpturen van Willy Kreitz ooit zou twijfelen. Kijkt naar zijn monumenten. Zij zijn groots van opvatting, sober in hun gehele, ont-
daan van alle overtreffing, stabiel in de uitdrukking van de ideeën.

Het 'Nationaal Monument voor de Zeelieden te Oostende' (1954) (sic) is het machtigste op dit gebied. Het staat langs de zee, daar waar de Koning Albertlaan (sic) een kromming neemt in de richting van het kasino. Van overal op de dijk is het zichtbaar. Het domineert het strand en de zee. Wie de vier trappen opgaat die uit alle wind-
streken toegang geven, komt bij de reusachtige kolos met bovenaan het kruis dat de overwinning op leven en dood symbolizeert. Op het hoogste vlak staat een zeeman, de benen stijf, de armen over de borst, met de ogen recht naar het bruisende water. Hij kijkt in de verte, naar de zeeën waar zovelen van zijn geslacht hun arbeid hebben gevonden maar ook hun dood. Hij staat onbeweeglijk als een triomfator maar onder hem, aan de voet, treurt een andere zeeman over de vele bekenden en onbekenden, die in zee zijn vergaan.

Architektonisch is dit monument tot een indrukwekkende samenstelling uit duuzendzaam materiaal opgebouwd, de figuren evenals de kolos zijn uit graniet, sterk tegen water en wind, onoverwinnelijk voor het zeegeweld. Het is een verwezenlijking, die eerbied afdwingt bij de duizende badgasten en toeristen, die in de zomer langs de dijk wandelen, bij eigen volk zoals bij vreemden aan wie de vele offers van de zee niet genoeg bekend zijn."

X X X

Heel onlangs nog bezochten we het atelier van de vorig jaar overleden Willy KREITZ een stemmige kapel van een godshuis aan de Antwerpse Falconruif. We zagen er in het verstilde atelier tussen talrijke andere gipsen modellen, de meer dan 4 m hoge uitvoeringsmodellen van de beelden van het Zeeliedenmonument staan.

Nog dit jaar worden ze naar het Feestpaleis overgebracht in bruikleen.

X X X

BEELDHOUWER WILLY KREITZ

Over KREITZ, zijn beeldhouwkunst en zijn esthetiek bestaan enkele goeie monografieën (zie lit.).

Hier toch enkele essentiële data uit zijn leven en werk :

- Geboren te Antwerpen in 1903 - Van Duitse afkomst
- Leerling aan de Antwerpse Academie
- Beeldhouwer vooral lieflijke en tedere meisjesfiguren en naakten, alsook tal van portretten, o.a. deze van Camille HUYSMANS, Frans VAN CAUWELAERT, Leo DELWAIDE, Albert LILAR...
- Verder tal van monumenten : dat van Charles Neyaert te Antwerpen (1946), dat voor de Gevallen Politiebedienden Antwerpen (1949), Minister Robert GODDING in Leopoldstad/ Belgisch Congo (1950), Monument voor de Gesneuvelden te Marksem (1950), Monument Jan Olieslagers te Daurm (1952), Monument in de hall van de burelen Compagnie Maritime Belge te Antwerpen, een herdenkingsplakiet op het schoolschip Mercator.
- Willy KREITZ overleed in de zomer van 1982.

PLECHTIGHEDEN BIJ HET MONUMENT :

2° Paasdag, na de traditionele Vissersmis
Herdenking Bevrijding 8 mei
Zeewijding (1° zondag in juli)

Lit. : D. PEETERS, Willy KREITZ, in Kunstenaars van heden, Antwerpen, 1961.
P. NEYHUYS & R. DE KNODDER, Willy Kreitz, Antwerpen 1957.

Norbert HOSTYN

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE - XV : ZEEMEERMIN OP BINNENKOER
FEESTPALEIS

Eveneens een creatie van Willy KREITZ, in 1959 door de stad aangekocht ter verfraaiing van het Feest- & Cultuurpaleis.

N.H.

GERESTAUREERDE LAGAE-BEELDEN TE OOSTENDE

Binnenkort, of misschien is het reeds gebeurd, zullen op de groene middenberm van de Koninginnelaan, twee monumentale vrouwenbeelden opgericht worden. Deze beelden maakten deel uit van een reeks van 8 vrouwenfiguren die het oude postgebouw aan de H. Serruyslaan sierden. Dit postgebouw werd in 1944 gedynamiteerd en sindsdien lagen de stukken van de acht beelden te verkommeren achter de oude watertoren.

De beelden werden vervaardigd door beeldhouwer Jules Lagae. Hij werd geboren te Roeselare op 15 maart 1862 en overleed te Brugge op 2 januari 1931. Hij vervaardigde door de realiteit geïnspireerde romantische portretten, beelden en monumenten. Bekende werken van Lagae zijn te zien in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van Brussel en Antwerpen. Hij vervaardigde o.a. ook de beelden van Albrecht Rodenbach te Roeselare en van Guido Gezelle te Brugge.

Het initiatief tot het heroprichten van deze beelden werd genomen door schepen Daniels. Hij lanceerde het idee om vier "onthoofde" beelden te laten restaureren en hen opnieuw een plaatsje in het Stadsbeeld te geven. Vier van de acht beelden werden rechtgetrokken en de 29-jarige Brugse beeldhouwer Pol Perneel plaatste al twee koppen op de vrouwenrompen. De twee andere koppen zijn zoek.

Ze zullen worden gerekonstrueerd zodat er uiteindelijk vier Lagae beelden op de middenberm van de Koninginnelaan zullen prijken.

Zonder aan politiek te willen doen, vind ik dat schepen Daniels met dit prachtig initiatief van harte mag gefeliciteerd worden.

Jean Pierre FALISE

Bronnen : 1. De Standaard van 29 november 1983
2. Grote Winkler Prins Encyclopedie - 8e druk.